

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ครอบครัว : ความหมายและความสำคัญ

ครอบครัว หมายถึงกลุ่มบุคคลสองคนที่มาแต่งงานกัน หรือมีความสัมพันธ์ฉันสามีภรรยา อาศัยอยู่ร่วมกันในสถานที่เดียวกัน อาจจะมีหรือไม่มีการสืบสายโลหิตหรืออาจจะเลี้ยงดูผู้อื่นโดยการรับมาอุปการะ อีกทั้งยังอาจมีญาติพี่น้องหรือผู้อื่นมาอาศัยอยู่ด้วยในสถานที่เดียวกัน แต่เดิมความหมายของครอบครัว ไม่มีความซับซ้อนมาก เพราะครอบครัวแต่เดิมมีเพียงผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต ได้แก่ บิดา มารดา บุตร และแม้จะมีเครือญาติ ก็ยังคงหมายถึงผู้ที่มีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิตร่วมกัน เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา แต่ในสภาพการณ์ปัจจุบันเนื่องจากครอบครัวมีรูปแบบและความสัมพันธ์ที่หลากหลายซับซ้อนมากขึ้น จึงทำให้คำนิยามความหมายของครอบครัวหลากหลายมากขึ้นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปด้วย ซึ่งนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาครอบครัว พ.ศ. 2547- 2556 ได้กำหนดความหมายของครอบครัวไว้กว้าง ๆ ดังนี้ ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันและใช้ชีวิตร่วมกันทำหน้าที่เป็นสถาบันหลัก เป็นแกนกลางของสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต ครอบครัวมีหลากหลายรูปแบบและหลายลักษณะ นอกเหนือจากครอบครัวที่ครบถ้วนทั้งบิดา มารดา และบุตร¹

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม เราจะพบสถาบันครอบครัวในทุกสังคมมนุษย์ และในทุกกาลเวลา ครอบครัวปรากฏขึ้นพร้อมกับการปรากฏของมนุษย์โลก มนุษย์ทุกคนต้องเกิดมาในครอบครัว และเมื่อโตขึ้นก็ตั้งครอบครัวของตนเองขึ้นใหม่ ครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุด เป็นการรวมกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในทางสายโลหิตและในทางสามี ภรรยา²

¹ สุพิศรา สุภาพ, สังคมวิทยา (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2522), น. 35.

² นภาพร หะวานนท์, “ผลของการออกไปทำงานนอกบ้านของภรรยาที่มีต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), น. 1.

ชีวิตครอบครัวมักเริ่มต้นด้วยการแต่งงานของหญิงและชาย ซึ่งจะสิ้นสุดลงเมื่อคู่แต่งงานสิ้นชีวิต และมีช่วงของการดำเนินชีวิตครอบครัวซึ่งสิ่งเหล่านี้เรียกว่า วัฏจักรครอบครัว (family life cycle)³

“ครอบครัว” เป็นสถาบันที่ทุกคนต้องมีประสบการณ์ด้วย ไม่ว่าจะในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ครอบครัวมีผลทั้งต่อการหล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคล และยังเป็นหนทางนำพาบุคคลให้เดินทางเข้าสู่สังคมกว้างครอบครัวเป็นหน่วยทางวัฒนธรรมหน่วยแรกของมนุษย์ ครอบครัวถูกประกอบสร้าง (construct) ตามประวัติศาสตร์ในแต่ละท้องถิ่น แต่ละกาลเวลา มนุษย์ต้องมีประสบการณ์กับครอบครัวแบบใดแบบหนึ่งอยู่เสมอ ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคม และสังคมได้กำหนดให้สถาบันครอบครัวมีหน้าที่หลาย ๆ ประการต่อบุคคล ต่อสถาบันสังคมอื่น ๆ และต่อสังคม การเป็นหน่วยย่อยทางวัฒนธรรมหน่วยแรก จึงมีผลให้ครอบครัวมีบทบาทสำคัญ ในการวางรากฐาน โดยเฉพาะเรื่องอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลเป็นอย่างมาก ในแต่ละครอบครัวจะมีการสร้างแบบแผนที่เป็น “พิธีกรรม” ของครอบครัวขึ้นมา

สำหรับในสังคมไทย เรื่อง “ครอบครัว” เป็นเรื่องที่สำคัญ และมีถ้อยคำสำนวนภาษิตที่เกี่ยวกับความหมายของคำว่าครอบครัวที่น่าสนใจศึกษา อาทิเช่น ข้าวใหม่ปลามัน ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่ ผูกคู่ตามใจผู้นอน คลุมถุงขน กันหม้อไม่ทันดำ เป็นต้น ในขณะที่ครอบครัวมีความหมายที่หลากหลายจากทัศนะที่แท้จริงของผู้คน เป็นที่น่าสังเกตว่าในระดับของสังคมนั้น มีการพูดถึงครอบครัวอย่างอุดมคติ อาทิเช่น ภาพในโฆษณา ในละครโทรทัศน์ ในภาพยนตร์ เป็นต้น รวมทั้งมีการสร้างความหมายเพื่อจะแยกกาลและเทศะ อาทิแยกเรื่องครอบครัวออกจากโลกภายนอกด้วย หรือแม้กระทั่งสำนวนสุภาษิตต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับครอบครัวเช่น “ความในอย่าบอก ความนอกอย่านำเข้า” ก็เป็นเครื่องหมายที่แสดงให้เห็นถึงเส้นกั้นระหว่างเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องภายในครอบครัวที่ไม่ควรนำไปพูดให้คนอื่นรู้ ในขณะเดียวกันก็ไม่ควรเอาเรื่องคนอื่นมาพูดในครอบครัว

อย่างไรก็ดีปัจจุบันความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวนี้กำลังเปลี่ยนไป เริ่มมีการเปิดเผยชีวิตของตนเองมากขึ้น ทั้งชีวิตครอบครัวและเรื่องส่วนตัวอื่น ๆ จะเห็นได้จากการที่มีนิตยสารเกี่ยวกับครอบครัวเกิดขึ้นมากมาย เช่น นิตยสารคู่สร้างคู่สม ซึ่งเป็นนิตยสารที่เป็นสื่อกลางในการเปิดเผยเรื่องส่วนตัว เป็นนิตยสารที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นลักษณะชีวิตจริงซึ่ง

³ พรณี จิตไพศาลวัฒนา, “ความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ต่อสถาบันครอบครัวที่ปรากฏในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), น. 3.

ส่วนใหญ่เป็นชีวิตครอบครัว ซึ่งนิยายสารคู่สร้างคู่สมนั้นเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2523⁴ และในปัจจุบันนิยายสารนี้ก็ยังมีการดำเนินงานอยู่ นั่นย่อมหมายถึงเรื่องส่วนตัวได้กลายเป็นเรื่องที่รู้กันทั่วไป และเรื่องครอบครัวเป็นเรื่องที่ทุกคนกล่าวถึง เนื่องจากเรื่องของชีวิตครอบครัวเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาใกล้ชิดกับทุกคนมากที่สุด เพราะเราทุกคนคือส่วนหนึ่งของครอบครัว มีประสบการณ์โดยตรงกับครอบครัวของตนเอง และมีประสบการณ์โดยอ้อมจากสื่อประเภทต่าง ๆ ฉะนั้นเรื่องครอบครัวจึงไม่ใช่เรื่องที่พูดไม่ได้อีกต่อไป และถึงแม้จะมีการกล่าวถึงเรื่องครอบครัวกันมากขึ้น แต่ก็ยังมีข้อจำกัดและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการกล่าวถึงเรื่องครอบครัวอยู่เช่นกัน ฉะนั้นเรื่องครอบครัว ในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องที่พูดได้ ทว่าก็มีข้อจำกัดในการพูดในประเด็นที่ว่าสามารถพูดถึงเรื่องครอบครัวได้ แต่สามารถพูดได้แค่ไหน และพูดได้ในกรณีใด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดข้อสงสัยและสนใจที่จะทำการศึกษาเพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับกฎเกณฑ์และวิธีการพูดถึง “ครอบครัว” ว่า สามารถพูดหรือสื่อสารถึงเรื่อง “ครอบครัว” ได้แค่ไหน และพูดได้ระดับใด และเรื่องใดเกี่ยวกับ “ครอบครัว” ที่สามารถพูดได้ และเรื่องใดที่พูดได้แต่ห้ามทำ ทำได้แต่ห้ามพูด ทำได้ พูดได้ และ ห้ามทำ ห้ามพูด ซึ่งเหล่านี้ล้วนแต่ต้องมีกฎเกณฑ์ และมีวิธีการใดที่บังคับอยู่ และกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่วุ่นคืออะไร

ความหมายของ “ครอบครัว” และลักษณะของครอบครัวตามที่มีนักวิชาการจากหลากหลายสาขาวิชาได้ให้ความหมายไว้หลากหลายในประเด็นของลักษณะของครอบครัวที่ว่า “ครอบครัว” คือกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันภายในบ้านเดียวกัน อาจมีความเกี่ยวพันทางสายโลหิตบ้าง ไม่เกี่ยวกันบ้าง แต่อยู่ร่วมกันในบ้านเดียวกัน⁵ ดังนั้น เราอาจแบ่ง “ครอบครัว” ได้ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) ครอบครัวที่เราไม่ได้เลือก คือ ครอบครัวปัจจุบันของเรา ที่เลือกไม่ได้ว่าจะเกิดมาในครอบครัวเช่นไร คือ ครอบครัวทางสายโลหิตนั่นเอง และ 2) ครอบครัวที่เราเลือกเอง คือ ครอบครัวที่เรากำลังจะเริ่มก่อร่างสร้างตัวขึ้น ครอบครัวที่เราเลือกที่จะประกอบสร้างมันขึ้นมาใหม่ ซึ่งครอบครัวประเภทที่เราเลือกเองนี้ คือ “ครอบครัว” ที่เราสนใจจะศึกษาถึงการประกอบสร้างนิยามความหมายของ “ครอบครัว” เหล่านี้ว่าจะมีการสร้างนิยามความหมายของคำว่า

⁴ อุษาสุโข, “การนำเสนอลักษณะชีวิตจริงในงานสื่อมวลชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ‘คู่สร้างคู่สม’,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), น. 26.

⁵ เครือวัลย์ สุทธานินทร์, พัฒนาการของครอบครัวและเด็ก (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีหงส์ บางขุนพรหม, 2509), น. 36.

“ครอบครัว” เช่นไร และให้ความหมายของคำว่า “ครอบครัว” อย่างไร เหมือนหรือต่างไปจาก นิยามความหมายของครอบครัวตามที่ได้รับรู้กันมา

เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่เก่าแก่และมีความสำคัญ นอกจากนี้แล้วยัง เป็นสถาบันที่คงทนที่สุดสถาบันหนึ่งในสังคม และสังคมได้สร้างสถาบันครอบครัวขึ้นเพื่อทำหน้าที่ สำคัญหลากหลายประการ ดังนั้นสังคมจึงวางหลักเกณฑ์ วิธีการ และบรรทัดฐาน (norm) เกี่ยวกับ ครอบครัวไว้อย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นประเพณี กฎหมายบ้านเมือง และพิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ สังคมยอมรับ⁶ เนื่องจากเรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัวเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและเป็นเรื่อง que ทุกคน สร้างมายาคติ (myth) ขึ้นมาให้เป็นเรื่องที่เป็นส่วนตัว (private) เป็นเรื่องภายในครอบครัวที่ไม่ควร เปิดเผยให้คนภายนอกรับรู้ ที่ผ่านมามีการรับรู้เรื่องครอบครัวในแง่มุมมองของการสะท้อนภาพของ ครอบครัวผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ ที่ผ่านมามีการศึกษาภาพของครอบครัวในแง่ของภาพครอบครัวที่เป็น ภาพมายาคติ และภาพครอบครัวในอุดมคติ ภาพครอบครัวในฝัน ในจินตนาการ แต่ยังไม่เคย มีงานวิจัยใดที่ทำการศึกษา “ครอบครัว” ในแง่มุมมองที่เป็นความจริง (realistic) โดยเฉพาะในส่วน ที่เป็น “ความหมาย” ของครอบครัว วิธีการประกอบสร้าง (construct) ความหมาย ครอบครัวผ่าน สิ่งต่าง ๆ เพราะแต่ละ “ครอบครัว” ย่อมมีการประกอบสร้างความหมายที่แตกต่างกัน และนิยาม ความหมายของครอบครัวนั้นก็มีความมากมายแบบ มีทั้งที่เป็นแบบ “นิยามที่สร้างไม่เสร็จ” “นิยามที่ กำลังประกอบสร้างอยู่” “นิยามแบบสมัยใหม่”

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา “ครอบครัว” ในแง่มุมมองที่เป็นความจริง (realistic) ครอบครัว ที่อยู่ในโลกของความเป็นจริง เป็นครอบครัวที่ทุกคนสามารถสัมผัสและมีประสบการณ์ ในแง่มุมมองที่ว่า “ครอบครัว” ถูกประกอบสร้างความหมายขึ้นมาอย่างไร โดยวิธีการใด แล้วแต่ละ บุคคลมีวิธีการสื่อสารเพื่อสร้างความหมายของคำว่า “ครอบครัว” ตลอดจนให้นิยามความหมาย ของ “ครอบครัว” อย่างไร และความหมายที่ถูกผลิตออกมานั้นสร้างอุดมการณ์ หรือมายาคติ อะไรบ้างต่อสังคม โดยเลือกที่จะศึกษาการประกอบสร้างความหมายของ “ครอบครัว” ผ่าน ครอบครัว ของ “บุคคลสาธารณะ” คือ “ดารา”

เนื่องจาก “ดารา” เป็นผู้ที่ได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เป็นที่ชื่นชมและ ชื่นชอบ เป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและกว้างขวาง เป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับความ สนใจจากมวลชน และได้รับการยอมรับจากสาธารณชน เป็นคนของประชาชน “ดารา” เป็นผู้ที่มี

⁶ สุพัทธรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี

(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2539), น. 35.

บทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม และทัศนคติของคนในสังคมเป็นอย่างมาก “ดารา” เป็นกลุ่มบุคคลที่ตกอยู่ภายใต้กรอบของสังคมและวัฒนธรรมที่มากกว่าคนธรรมดาทั่ว ๆ ไป ในฐานะที่เป็น “คนของประชาชน” จึงทำให้ดารามีบทบาทสำคัญระดับสังคม รวมทั้งมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมในแง่ของการเป็นแบบอย่างและตัวอย่างที่ดีแก่สังคมในทุก ๆ ด้านทัศนคติ ความเชื่อ ความเห็น และค่านิยมของดารา ส่งผลกระทบต่อความคิดเห็น ค่านิยม ทัศนคติของคนในสังคม เพราะดาราเป็นบุคคลที่มีบทบาทและอิทธิพลในการแสดงออก ส่งผลทางด้านจิตวิทยาต่อคนในสังคม ในแง่ของการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ สังคมคาดหวังให้ “ดารา” เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นตัวอย่างที่ดี เป็นตัวแบบของสังคม เป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันที่ส่วนมากมีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว มีสายสัมพันธ์ระหว่างสังคมค่อนข้างที่จะเปราะบาง เมื่อเทียบกับอดีตที่ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย ฉะนั้น ผู้คนในสังคมใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับสื่อมวลชน และยึดถือเอาดาราเป็นแบบอย่าง จึงทำให้ดารามีอิทธิพลอย่างมากต่อคนในสังคม จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิธีการประกอบสร้างความหมายของคำว่า “ครอบครัว” ผ่าน “ครอบครัวดารา” เพราะ “ดารา” เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในสังคมในฐานะเป็นพลังสร้างสรรค์ในเรื่องต่าง ๆ และมีอิทธิพลในแง่จิตวิทยาแก่คนในสังคม เป็นบุคคลที่ประชาชนทั่วไปเชื่อถือ จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาวิธีการประกอบสร้างความหมายคำว่า “ครอบครัว” ผ่านกลุ่มบุคคลเหล่านี้

ครอบครัวดารา : จาก “ส่วนตัว” สู่ “สาธารณะ”

“ครอบครัว” เป็นเรื่องที่อยู่ในมิติของความเป็นส่วนตัว (private) และความเป็น “ดารา” อยู่ในมิติของความเป็นสาธารณะ (public) สิ่งที่ดาราพูดหรือแสดงออกนั้น ทุกอย่างล้วนเป็นเรื่องที่เป็นสาธารณะทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว แต่เมื่อมีการพูดผ่านสื่อ เรื่องเหล่านี้ จึงไม่ถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวอีกต่อไป และที่สำคัญ “ดารา” คือ บุคคลที่อยู่ระหว่างโลกผสมของโลกแห่งความจริง (reality) และโลกแห่งมายา (imagination) และอยู่ระหว่างความเป็นส่วนตัว (private) และความเป็นสาธารณะ (public)

“ดารา” คือ คนดัง เป็นที่รู้จักของผู้อื่น เป็นที่น่าชื่นชม และนิยมชมชอบ เป็นที่ถูกสร้างให้เป็นวีรบุรุษเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ด้วยกันเอง เป็นกลุ่มบุคคลที่ถูกเผยแพร่เรื่องราวชีวิต พฤติกรรม ตลอดจนผลงานต่าง ๆ ผ่านสื่อ เป็นบุคคลที่อยู่ในโลกแห่งมายา เป็นบุคคลที่ผู้คนทั่วไปให้ความสนใจ ได้รับการยอมรับจากสาธารณชน และมีบทบาทต่อสังคมใน

ฐานะที่เป็นคนของประชาชน มีบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคม และอยู่ภายใต้กรอบและกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด เป็นบุคคลที่อยู่บนความคาดหวังของประชาชน เป็น “บุคคลสาธารณะ” ที่มีชีวิตอยู่ท่ามกลางความคาดหวัง และจับจ้องของคนทั่วไป โดยเฉพาะกับเรื่องที่เป็นส่วนตัว เช่น เรื่องครอบครัว ถ้าครอบครัวเป็นประเด็นส่วนตัว แล้วดาราที่เป็นบุคคลสาธารณะจะสื่อสารเรื่องนี้ ออกมาอย่างไร

ในขณะเดียวกันเมื่อสังคมแปรเปลี่ยนไป ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนต่อครอบครัว ส่งผลให้เกิดครอบครัวแบบใหม่ทั้งในเชิงโครงสร้างและหน้าที่ เช่น อัตราการหย่าที่สูงขึ้น หรือค่านิยมใหม่ เช่น การอยู่ก่อนแต่ง เป็นต้น⁷ แล้วโดยเฉพาะกับบุคคลที่เป็น “บุคคลสาธารณะ” (public figure) เช่น ดารา นักแสดง ที่มีสถานะทางอาชีพที่ต้องปรากฏกายออกสู่สายตาสาธารณชน หรือสาธารณะ เมื่อเป็นที่รู้จักของคนในสังคมมากเท่าไร บุคคลผู้นั้นก็จะถูกยกระดับสู่ความเป็น “บุคคลสาธารณะ” ที่เมื่อทำอะไรก็จะอยู่ในสายตาของ “สาธารณะ” ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม ก็เป็นเรื่องสาธารณะไปเสียหมด⁸ สถานะของความเป็น “บุคคลสาธารณะ” ถูกผูกโยงเข้ากับมาตรฐานของสังคม เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศีลธรรมที่สังคมกำหนดขึ้น และตกอยู่ภายใต้กรอบมาตรฐานเหล่านี้ “บุคคลสาธารณะ” จึงเปรียบเสมือนเป็นบุคคลที่ยืนอยู่ในที่แจ้ง หรือที่สาธารณะ (public) จนทำให้บุคคลนั้นมีสถานะเป็น “บุคคลสาธารณะ” นอกจากนี้ “บุคคลสาธารณะ” ยังถูกสังคมคาดหวังให้เป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีแก่คนในสังคม ซึ่งความคาดหวังนี้ล้วนแต่ถูกผูกโยงเข้ากับมาตรฐานทางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ “บุคคลสาธารณะ” จึงถือว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทและอิทธิพลในการชี้นำสังคม ซึ่งสถานะและบทบาทเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ “บุคคลสาธารณะ” ตกอยู่ภายใต้กรอบกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานทางสังคมต่าง ๆ ที่มากกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป ความคาดหวังและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมสร้างแก่ “บุคคลสาธารณะ” ทำให้ไม่สามารถแยกคำว่า “ความเป็นส่วนตัว” และ “ความเป็นสาธารณะ” ออกจากกันได้ ไม่มีเส้นแบ่งที่ชัดเจนระหว่างเรื่องส่วนตัวกับเรื่องสาธารณะ การปฏิบัติหรือพูดถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ล้วนแล้วแต่ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว หากแต่เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวพันอย่างแนบแน่นกับสังคมทั้งสิ้น แม้แต่เรื่องส่วนตัวแท้ ๆ ก็

⁷ กำจร หลุยยะพงศ์, “ครอบครัว กับความสัมพันธ์ที่ไม่มีวันแปรเปลี่ยน?”, ใน สตรีศึกษา 2 ผู้หญิงกับประเด็นต่าง ๆ (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2544), น. 160-161.

⁸ “ราคาของความเป็นบุคคลสาธารณะ,” <<http://www.bbzn.net.com/scripts/view>>, มกราคม 2551.

มีความเกี่ยวพันและส่งผลต่อภาพพจน์และความน่าเชื่อถือในตัวบุคคลสาธารณะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เส้นแบ่งที่สำคัญที่น่าสนใจคือ เรื่องส่วนตัวที่จะไม่เกี่ยวข้องกับสังคมเท่านั้น ที่จะถือเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลสาธารณะจริง ๆ ก็คือการทำที่ไม่นำเรื่องนั้นมาพูด

โดยเฉพาะเรื่อง “ครอบครัว” ซึ่งถือว่าเป็นเรื่อง “ส่วนตัว” เป็นชีวิตส่วนตัว (private life) กับการที่เป็น “ดารา” ที่ไม่สามารถแยกได้ระหว่าง “โลกสาธารณะ” กับ “โลกส่วนตัว” “ดารา” มีการดำเนินชีวิต อยู่ภายใต้กรอบของสังคมวัฒนธรรมที่มากกว่าคนธรรมดาทั่วไป เป็นที่คาดหวังในทุก ๆ ด้าน มีบทบาทที่สำคัญในสังคม โดยเฉพาะกับเรื่องสถาบันครอบครัวที่เป็นสถาบันเก่าแก่ และเป็นสถาบันพื้นฐานและสำคัญของสังคม จึงทำให้ดาราถูกคาดหวังให้เป็นแบบอย่างที่ดี มีครอบครัวที่สมบูรณ์ มีความสุข เหมือนภาพที่เราเห็นในละคร หรือโฆษณา ทำให้ดารามีการสร้างโลกของความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวขึ้นมา โดยสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะพูดถึงเรื่องครอบครัว สร้างเหตุการณ์เทียม (pseudo-event) เกี่ยวกับการพูดถึงเรื่องนี้สู่สาธารณชน สร้างมายาคติ เกี่ยวกับเรื่องครอบครัวให้เกิดขึ้นในสังคม เป็นการตอกย้ำมายาคติเดิม ๆ เกี่ยวกับเรื่องครอบครัวให้คนสังคมรับรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่มีข่าวเสียหายเกี่ยวกับเรื่องครอบครัว อาทิเช่น การหย่าร้าง การอยู่ก่อนแต่ง ข่าวคราวซุบซิบเรื่องมือที่สาม เป็นต้น ยิ่งเป็นการตอกย้ำเหตุการณ์เทียม (pseudo-event) และมายาคติ เกี่ยวกับเรื่องครอบครัวเพิ่มมากขึ้น เพราะดารามักจะออกมาปฏิเสธ พร้อมกับหาวิธีการประกอบสร้างความหมายของ “ครอบครัว” ขึ้นมาใหม่ เพื่อให้คนในสังคมเกิดยอมรับ และเป็นการสร้างความชอบธรรม (legitimization) ให้แก่ความหมายของ “ครอบครัว” ที่ตนเองประกอบสร้างขึ้น

ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจว่าภายใต้วาทกรรมของ “ครอบครัว” เรื่องใดที่ไม่ควรนำมาพูด เพื่อจะได้เป็นเรื่อง “ส่วนตัว” ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็คือกฎเกณฑ์ในการพูดนั่นเอง ในประเด็นที่ว่า หากจะพูดเรื่องส่วนตัวแล้ว ต้องพูดในลักษณะใด ประเด็นใด จึงจะยังถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวอยู่ กฎเกณฑ์และบรรทัดฐานที่ “บุคคลสาธารณะ” ถูกกำหนดไว้เหล่านี้ส่งผลต่อนิยามความหมาย คำจำกัดความของ “ครอบครัว” ของ “บุคคลสาธารณะ” เหล่านี้หรือไม่ อย่างไร และบุคคลเหล่านี้มีวิธีการใดในการสร้างความหมายของ “ครอบครัว” เพื่อที่จะต่อสู้ หรือต่อต้านกับสิ่งเหล่านี้บ้าง โดยวิธีการใดบ้าง ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยเลือกที่จะทำการศึกษารูปแบบ “ครอบครัว” 4 รูปแบบดังนี้ คือ 1) ครอบครัวที่อยู่ร่วมกัน โดยการสมรสและอยู่ด้วยกันมานานมีโครงสร้างครอบครัวแบบพ่อ-แม่-ลูก คือครอบครัวของ ฉัตรชัย - สิ้นจัย เปล่งพานิช 2) ครอบครัวที่อยู่ในระยะก่อร่างสร้างตัว มีโครงสร้างครอบครัวแบบ พ่อ-แม่-ลูก คือ ครอบครัวของเจตริน - เก็จมณี วรรณะสิน 3) ครอบครัวที่ผ่านการหย่าร้าง คือ

อดีตครอบครัวอำพล ลำพูน - มาชา วัฒนพานิช และ 4) คู่รัก ที่มีแนวโน้มจะแต่งงานกันในอนาคต คือ พลอย เหมอมาลย์ บุญยศักดิ์ - โดม ปกรณ์ ลัม เพื่อจะดูว่ารูปแบบของ “ครอบครัว” ทั้ง 4 รูปแบบนี้มีการประกอบสร้างความหมาย และมีการรื้อถอนความหมายเดิม (deconstruct) และมีการสวมใส่ความหมายใหม่ลงไป (reconstruct) อย่างไรบ้าง

ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาวาทกรรมที่เกี่ยวกับ “ครอบครัว” ของ “บุคคลสาธารณะ” เหล่านี้ อาทิ เช่น บทสัมภาษณ์และภาพตามหนังสือพิมพ์ นิตยสาร บทความต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ของการประกอบสร้างความหมายจากตัวดารารเอง และจากคอลัมน์ซุบซิบตามนิตยสารและอินเทอร์เน็ต (internet) ซึ่งเป็นเวทีของการประกอบสร้างความหมายโดยบุคคลอื่น เพื่อที่จะได้ทราบถึงวิธีการประกอบสร้าง และสื่อความหมายของ “ครอบครัว” ตลอดจนกฎเกณฑ์ในการพูดถึงเรื่อง “ครอบครัว” และการสร้างความชอบธรรมเกี่ยวกับความหมายของ “ครอบครัว” ตามทัศนะของฟูโกต์ที่เชื่อว่า วาทกรรมผลิต “ความรู้/ความจริง” เพื่อสถาปนาอำนาจ⁹ วาทกรรมเป็นตัวสื่อความหมายและสร้างความหมายต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น เป็นกลุ่มของข้อความที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการที่ภาษาสร้างความหมายของเรื่องหนึ่ง ๆ ฉะนั้นวาทกรรมจึงถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการดำรงรักษาสถาบันครอบครัว และเป็น ตัวสร้างความหมาย/นิยาม และกฎเกณฑ์ในการพูดถึงเรื่อง “ครอบครัว” อาทิเช่น ทำได้/แต่ห้ามพูด พูดได้/แต่ห้ามทำ ทำได้/พูดได้ ห้ามทำ/ห้ามพูด ฉะนั้นหากเราทำการศึกษาวาทกรรมเราจะทราบถึงวิธีการสร้างความหมายและนิยามของ “ครอบครัว” รวมถึงทราบกฎเกณฑ์ในการพูดถึงเรื่อง “ครอบครัว” ด้วย และรวมถึงการสร้างความชอบธรรมให้กับความหมายของ “ครอบครัว” ด้วย

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับ การประกอบสร้างความหมายคำว่า “ครอบครัว” ของเหล่า “ดารา” และกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อบังคับในการพูดถึงเรื่อง “ครอบครัวของดารา” โดยมุ่งศึกษาความหมายเหล่านี้ในแง่มุมที่เป็นความจริง และเป็นความหมายที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจริง ๆ มิใช่ถูกสะท้อนออกมาเป็นภาพครอบครัวที่พบเห็นตามละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือโฆษณา ตามที่ได้มีการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา โดยศึกษา “ครอบครัว” ในมิติที่ว่า ปัจเจกบุคคลแต่ละคนประกอบสร้างและผลิตความหมายของคำว่า

⁹ กาญจนา แก้วเทพ, “การศึกษาเรื่องความหมายจากทฤษฎีแนวใหม่,” ใน เอกสาร การสอนชุดปรัชญานิตยศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร, หน่วยที่ 12 (นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548), น. 354.

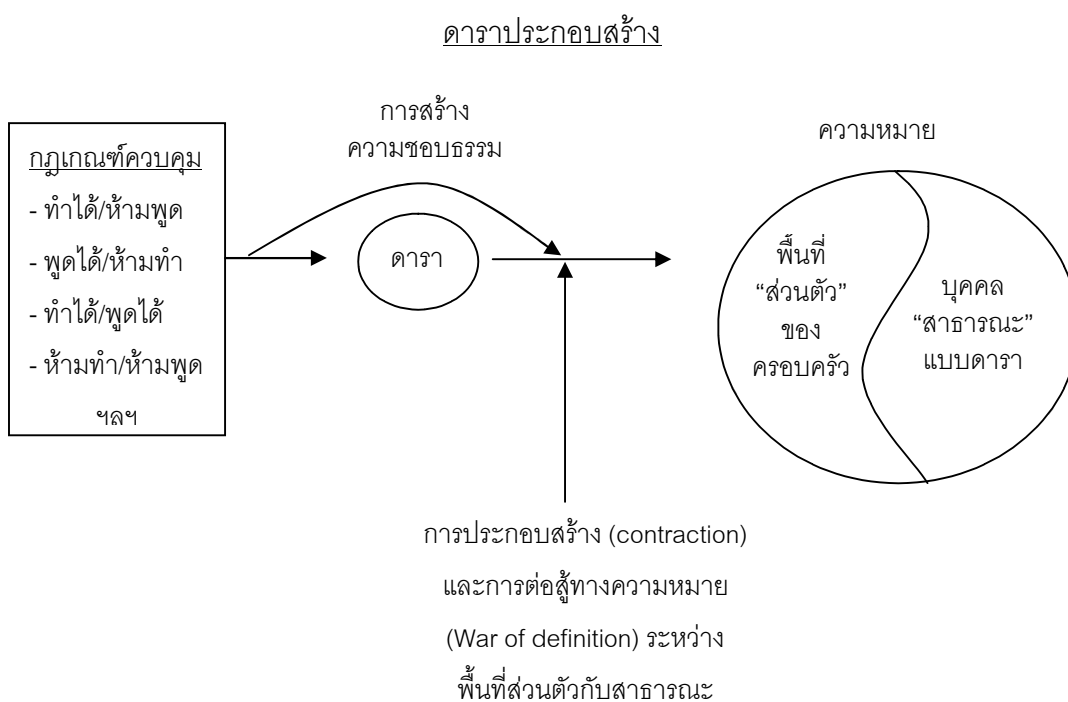
“ครอบครัว” ของแต่ละคนออกมาโดยวิธีการใด และความหมายที่ผลิตออกมานี้ ถูกกำหนดไว้ภายใต้กรอบวิธีคิดทางสังคมแบบใด ที่มีต่อสถาบันครอบครัว

สำหรับงานวิจัยเรื่อง “วาทกรรม ‘ครอบครัว’ ของบุคคลสาธารณะ: ศึกษากรณีครอบครัวดารา” นี้ ผู้วิจัยสนใจวิเคราะห์วาทกรรมที่เกิดขึ้นจากตัวบท (text) เพื่อทำความเข้าใจถึงการประกอบสร้างความหมายของคำว่า “ครอบครัว” ของ “บุคคลสาธารณะ” โดยเป็นการศึกษาภาษา/วาทกรรมเข้ามากำหนดความหมายและการรับรู้ “ครอบครัว” อย่างไร “ดารา” มีวิธีการสื่อสารเรื่อง “ครอบครัว” อย่างไรต่อสื่อมวลชน และวิธีการสื่อสารเหล่านี้มีการใช้ภาษา/วาทกรรมชุดใดเป็นกรอบแนวทางในการสื่อสาร การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการทราบและทำความเข้าใจถึงนิยามความหมายของคำว่า “ครอบครัว” ซึ่งเป็นพื้นที่โลกของความเป็นส่วนตัวของ “บุคคลสาธารณะ” เป็นการศึกษาที่อยู่บนโลกผสมระหว่าง “บุคคลสาธารณะ” กับ “เรื่องส่วนตัว” ว่าเป็นอย่างไร มีวิธีการสร้างความหมายเหล่านี้อย่างไร โดยวิธีการใดบ้าง และมีกฎเกณฑ์อย่างไรเพื่อให้เป็นที่ยอมรับใน เพื่อให้เป็นไปตามนิยามที่ตนเองหรือสังคมกำหนด โดยใช้วิธีการใด และความหมายที่สื่อออกมานี้ สร้างอุดมการณ์อะไรบ้างเกี่ยวกับครอบครัว และมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอะไร และส่งผลกระทบอย่างไรต่อสังคมบ้าง โดยมีกฎเกณฑ์อะไรบ้างเป็นตัวกำหนด และสร้างความชอบธรรมให้กับนิยามที่ตนเองประกอบสร้างขึ้นมา ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 1.1

แผนภาพที่ 1.1

แบบจำลองภาพรวมการศึกษา “วาทกรรม ‘ครอบครัว’ ของบุคคลสาธารณะ:

ศึกษากรณีครอบครัวดารา”

จากแผนภาพที่ 1.1 ข้างต้น งานวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย โดยทำการศึกษาการประกอบสร้างความหมาย “ครอบครัว” ซึ่งเป็นการประกอบสร้างความหมายโดยที่ดาราประกอบสร้างเอง เพื่อศึกษาถึงกฎเกณฑ์ในการประกอบสร้างความนิยามความ และกลยุทธในการสร้างความชอบธรรมให้กับความหมายที่ตนเองประกอบสร้างขึ้น

ปัญหานำการศึกษา

1. ดารามีวิธีการสื่อสารเพื่อประกอบสร้างนิยามความหมาย ของ “ครอบครัว” อย่างไร และกำหนดความหมายของคำว่า “ครอบครัว” ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในมิติของความเป็นส่วนตัว (private) ออกสู่โลกสาธารณะ (public) อย่างไร
2. มีกฎเกณฑ์ (code) และมีวิธีการสร้างความชอบธรรมในการประกอบสร้างความหมายของคำว่า “ครอบครัว” ของกลุ่มดารา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงวิธีการสื่อสารเพื่อประกอบสร้างนิยามความหมาย หน้าที และประเภท/โครงสร้าง/สมาชิกของ “ครอบครัว” ของดารา
2. เพื่อศึกษาถึงกลยุทธ์การสื่อสารที่ดาราใช้ในการสร้างความชอบธรรมให้กับ “ครอบครัว” ที่ตนเองประกอบสร้างขึ้น ตลอดจนช่องทางที่ดาราใช้แพร่กระจาย (distribution) ความหมายของ “ครอบครัว”
3. เพื่อศึกษาถึงกฎเกณฑ์ (code) ที่กำหนดการประกอบสร้างความหมายของ “ครอบครัว” ของดารา

ขอบเขตของการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาดัชนี (text) เกี่ยวกับครอบครัวของบุคคลสาธารณะเหล่านี้ทั้งในนิตยสาร ข่าว บทความ และคอลัมน์ต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ภาพถ่าย คอลัมน์ซุบซิบตามนิตยสาร และเว็บไซต์ต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อศึกษาว่าทฤษฎีครอบครัวของ “บุคคลสาธารณะ” คือ ดารา นักแสดง นักร้อง จำนวน 8 ราย 4 คู่ ได้แก่ ฉัตรชัย-สินจัย เปล่งพานิช เจตริน-เก็จมณี วรรณะสิน มาชา วัฒนพานิช-อำพล ลำพูน และ พลอย เฌอมาลย์ บุญยศักดิ์-โดม ปรกรณ์ ลัม โดยเริ่มเก็บรวบรวมบทสัมภาษณ์ทั้งหมดตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2550 รวมเป็นระยะเวลา 6 เดือน

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

วาทกรรมครอบครัว หมายถึง ระบบของภาษาตัวแทน (system of representation) โดยสนใจในกฎเกณฑ์ (rules) และภาคปฏิบัติทางสังคม (social practice) ที่สามารถสร้างความหมายต่าง ๆ หรือวิธีการที่ภาษาถูกใช้พูดถึงเรื่องครอบครัวในช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ ช่วงหนึ่ง วิธีการกล่าวถึงเรื่องครอบครัวดังกล่าวนั้นได้สร้าง “ภาพตัวแทน” ของเรื่องครอบครัวให้เกิดการผลิตสิ่งที่เรียกว่าความรู้ และความจริงขึ้น เพื่อสถาปนา “อำนาจ” ในเรื่องครอบครัวให้เป็นปฏิสัมพันธ์เชิงสังคม และรูปแบบของความคิด หรือกรอบความคิด เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องครอบครัวที่มีลักษณะเป็นสถาบันและมีการสืบทอด ซึ่งแสดงออกผ่านทางการพูด และวาทกรรมแต่ละเรื่อง ล้วนแต่มีระบบความคิด เหตุผล และมีจุดประสงค์ของแต่ละคน

โดยมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ “ครอบคร้ว” ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิยามครอบคร้ว สมาชิก/โครงสร้าง หน้าที่ ความเป็นส่วนตัว/สาธารณะ การสร้าง/รักษาครอบคร้ว ฯลฯ

บุคคลสาธารณะ (public figure) หมายถึง คนที่สาธารณชนรู้จัก เป็นตัวแทนของประชาชน เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในสังคม อยู่ในฐานะเป็นคนของประชาชน มีการดำเนินชีวิตโดยได้รับความสนใจจากคนในสังคมและสื่อมวลชน มีความเป็นส่วนตัวน้อยกว่าบุคคลทั่วไป และเป็นบุคคลที่สังคมคาดหวังให้เป็นแบบอย่างหรือตัวอย่างที่ดีแก่เยาวชนและคนในสังคม และมีส่วนในการชี้นำสังคม โดยมีกรอบมาตรฐานด้านศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สังคมกำหนดขึ้น ในงานวิจัยชิ้นนี้หมายถึง ดารา นักแสดง นักร้อง

สาธารณะ (public) หมายถึง เรื่องราวทุกด้านที่เป็นส่วนตัวจะถูก “ทำให้เป็นสาธารณะ” (publicise)

วิธีการสื่อสารเพื่อประกอบสร้าง หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่ดาราใช้เพื่อสื่อสาร และสร้างความหมายของครอบคร้วให้บุคคลอื่นรับรู้ โดยผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ

ตัวบท (text) หมายถึง พื้นที่ที่แสดงออกซึ่งความหมายในเรื่องนั้น ๆ โดยมีความหมายมากกว่าตัวของมันเอง

การประกอบสร้าง (construct) หมายถึง กระบวนการในการสร้างความหมายของครอบคร้วของ “บุคคลสาธารณะ” ด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยมีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับกันสังคม โดยความหมายที่สร้างนั้นอาจมีทั้งความหมายโดยตรง และความหมายโดยนัยและอุดมการณ์ต่าง ๆ แฝงอยู่

กลยุทธการสื่อสาร หมายถึง วิธีการสื่อสารต่าง ๆ ที่ดาราส่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์และมีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งไม่ใช่การสื่อสารที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และมีการนำการสื่อสารที่ได้วางแผนนั้นมาสื่อสาร อาทิเช่น การใช้ภาพถ่าย การทำให้เรื่องบางเรื่องเป็นเรื่องธรรมดาทั่วไป เป็นกฎที่ทุกคนต้องประสพ การยกเรื่องความเป็นบุคคลสาธารณะ เป็นต้น

การสร้างความชอบธรรม (legitimization) หมายถึง กลยุทธการสื่อสาร ที่ใช้เพื่อสร้างความจริง (truth) ให้กับความหมาย “ครอบคร้ว” ที่ตนเองประกอบสร้างขึ้น เพื่อให้สังคมให้การยอมรับกับความหมายที่ตนเองประกอบสร้าง (construct) และเพื่อรักษาอำนาจในการอธิบายเรื่อง “ครอบคร้ว” ตามที่ตนเองนิยามขึ้น เพื่อสร้างความรู้และความจริงให้กับเรื่องดังกล่าว

ความจริง (truth) หมายถึง การสร้างความหมายเกี่ยวกับครอบคร้วให้กับคนในสังคมรับรู้ โดยใช้อำนาจของสื่อสาธารณะมาทำให้เรื่องครอบคร้วเป็นเรื่องที่แพร่หลาย กระจายเป็นวงกว้างในสังคม เพื่อให้เรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่เป็นสัจจะ เป็นเรื่องจริง

การให้ความหมายใหม่ (redefine) หมายถึง กระบวนการในการสร้างความหมาย โดยการให้ความหมายใหม่ลงไปกับสิ่งหนึ่ง ด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยมีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้เรื่องดังกล่าวเป็นที่รู้จักและยอมรับไปโดยปริยายในสังคม

มายาคติ (myth) หมายถึง การสื่อความหมายที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ “ความหมายใด ความหมายหนึ่ง” ด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรม และถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ (naturalization) โดยทำให้คนในสังคมวัฒนธรรมนั้นคุ้นเคยกับความหมายของสิ่งที่ว่านั้นเสียจนไม่ทันสังเกตหรือตั้งคำถามว่าความหมายนั้น ๆ เป็นสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นทางวัฒนธรรม และเห็นพ้องต้องกันว่าค่านิยมที่ทุกคนในสังคมยึดถืออยู่นั้นเป็นธรรมชาติ หรือเป็นไปตามสามัญสำนึก¹⁰

กฎเกณฑ์ในการกล่าวถึงเรื่องครอบครัว หมายถึง รหัสและวิธีการสื่อสารในการกล่าวถึงเรื่อง “ครอบครัว” เพื่อให้เรื่อง “ครอบครัว” ยังคงไว้ซึ่งความเป็นส่วนตัว (private) และทำให้เรื่อง “ครอบครัว” เป็นไปตามที่บรรทัดฐานสังคม (norm) กำหนดไว้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการต่อยอดองค์ความรู้ด้านการสื่อสารมวลชนกับครอบครัว โดยเฉพาะในประเด็นการศึกษาเรื่องครอบครัวให้มากยิ่งขึ้น ทั้งในมิติด้านการสื่อสาร สังคมวิทยา ภาษาศาสตร์แนววิพากษ์ เป็นต้น
2. เพื่อเป็นประโยชน์แก่คนในสังคมที่สามารถนำความรู้นี้ไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิต เพื่อธำรงรักษาสถาบันครอบครัวไว้ให้ยาวนาน
3. เพื่อเป็นประโยชน์แก่บุคคลสาธารณะได้เข้าใจถึงความคาดหวังของคนในสังคมเกี่ยวกับเรื่องครอบครัว เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุคคลในสังคม เพื่อจะได้ปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างไม่กีดกัน และสามารถธำรงรักษาสถาบันครอบครัวของตนไว้ให้ยาวนาน

¹⁰ โรลิ่งด์ บาร์ตส์, “คำนำ,” ใน มายาคติ, แปลโดย วรณพิมล อังคศิริสรรพ (กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2544), น. 1-18.